

RS2022-00359

Avdelningen för regional utveckling
Mikael Åhlman
Tfn 073-083 90 62
E-post mikael.ahlman@regionuppsala.se

Miljödepartementet
m.remissvar@regeringskansliet.se
Diarienummer M2022/01830

Remissyttrande - Lokal och regional klimatomställning - underlag inför klimatpolitisk handlingsplan från Region Uppsala

Sammanfattning

Region Uppsala instämmer i huvudsak, men vill lämna några synpunkter på remissen. Region Uppsala ser ett mycket stort behov av stärkt nationell drivkraft och stöd för en samhällsomställning i olika sektorer och nivåer i samhället i syfte att begränsa klimatpåverkan. Vi välkomnar och ser behov av att väl avvägda och förankrade åtgärder skyndsamt genomförs för att Sverige ska kunna leva upp till de nationella åtagandena i enlighet med Parisavtalet.

Region Uppsala välkomnar denna fördjupade analys rörande kommuner, regioner och andra relevanta aktörers förutsättningar för att styra mot en mer begränsad klimatpåverkan samt framtagande av förslag på åtgärder och nationella styrmedel kopplat till detta.

Vi ser en risk att viktiga frågor rörande transport- och näringslivsomställning med stark koppling till den ”lokala och regionala omställningen” inte fått tillräckligt fokus i analys och åtgärdsförslagen då tre parallella uppdrag delats ut kring samma samhällsutmaning till olika myndigheter.

Region Uppsala delar den nulägesbild som beskrivs och stödjer flertalet av de föreslagna åtgärderna. Enligt remissdirektivet så har vi sammanställt våra mer specifika synpunkter och förslag nedan.

Synpunkter på rapporten

Generella synpunkter

”Beteendeförändringar” lyfts fram på många ställen som en mycket viktig förutsättning för omställning samtidigt som det saknas förslag på hur dessa

ändringar ska verkställas. Vi ser gärna mer konkreta förslag på hur vi får till beteendeförändringar hos samhällets samtliga aktörer.

1.1 Uppdraget och dess syfte (s11)

Naturvårdsverket lyfter i sin utvärdering av miljökvalitetsmålet "Begränsad klimatpåverkan"¹ att klimatomställningen behöver integreras med annan samhällsutveckling. Region Uppsala ser att det handlar om en "samhällsomställning" och att begreppet "klimatomställning" kan leda tankarna fel. Vår rekommendation är att begreppet "klimatomställning" övervägs och utreda alternativ som tydligare beskriver och ökar förståelsen kring vilken utmaning som ligger framför oss. "Samhällsomställning för begränsad klimatpåverkan" skulle kunna vara en formulering som bättre beskriver utmaningen och ökar förståelsen i samhället.

Kommuner och regioners rådighet och handlingsutrymme idag, var finns möjligheterna (s36)

I analysen så lyfts inte frågan om vad det kommunala uppdraget innebär och det faktum att "energi" (vilket vi tolkar som energiproduktion och -distribution) är ett så kallat frivilligt åtagande. Kommunernas förutsättningar till energiomställning på grund av bristande rådighet energifrågan valts bort från det kommunala uppdraget.

Vi ser att det frivilliga kommunala åtagandet skiljer sig kommuner emellan varför det kan vara svårt att dra generella slutsatser. Givet energianvändningens stora klimatpåverkan att energifrågorna, åtminstone när det gäller samhällsviktig verksamhet, inom den kommunala geografien bör ingå i det obligatoriska / icke-valbara kommunala uppdraget.

Fysisk planering och gestaltad miljö (s39)

Enligt Region Uppsala är det kommunala självstyret viktigt och en utvecklad lagstiftning (i Plan- och bygglagen) kan ge större rådighet för regional och eventuellt statlig nivå att vidta de fysiska planeringsåtgärder för omställning som behövs.

Energi (s40)

"Kommuner har också ett stort ansvar vad gäller energiförsörjning även i händelse av störd drift, framförallt för att kunna trygga viktiga samhällsfunktioner som vatten, avlopp och kommunikationer."

¹ [Begränsad klimatpåverkan \(naturvardsverket.se\)](https://naturvardsverket.se)

Region Uppsala anser att det är viktigt att klargöra att samma ansvar för energiförsörjningen (enligt ovan) gäller för verksamhetsutövaren även om kommunen valt att inte inkludera "Energi" i det kommunala uppdraget.

Hinderskategori 2. Organisatorisk kapacitet och resurser för hållbar omställning (s49)

En mer utvecklad mellankommunal och -regional samverkan i kombination med en samordnad och tydligare nationell fysisk planering skulle kunna skapa bättre förutsättningar för omställning.

Region Uppsala ser behov av mer systematik och användning av mer övergripande planeringsverktyg inom regional och nationell planering samt funktioner som säkerställer långsiktig kontinuitet och minskar sårbarheten och personberoendet rörande planeringsfrågorna.

Förslag på styrmedel och andra åtgärder (sid 53)

Förslag 1. Nationell samordnare för Färdplan för kommuner och regioners klimatomställning (s56)

När det gäller den föreslagna nationella samordnarrollen med uppdrag att agera förändringsledare för att öka takten och underlätta för kommuners och regioners samhällsomställning i syfte att begränsa klimatpåverkan, så ser Region Uppsala att det är mycket viktigt att förutsättningar skapas så att denna roll även får tillräckliga mandat att påverka utvecklingen. Samordnarens roll och koppling till den nationella nivån i övrigt behöver tydliggöras och förankras bland alla viktiga parter.

Vi uppskattar att förslagen inkluderar utveckling, ledning och uppföljning av *en Färdplan för kommuner och regioners klimatomställning*, (förslag 1.2). Region Uppsala ser färdplanen som en ömsesidig överenskommelse med stöd och åtaganden.

Vår syn är att samordning av omställningen för begränsad klimatpåverkan sker i samverkan med det regionala utvecklingsuppdraget om att ta fram regionala utvecklingsstrategier. I många län är dessa strategier en samhällsutvecklingsagenda. I Uppsala län liksom många andra län lyfts här också det centrala i en omställning till ett fossilfritt samhälle. Inte minst ser vi vikten av att lyfta att detta arbete även involverar näringsliv och civilsamhälle och ingår som en del av den europeiska utvecklingspolitiken.

Region Uppsala anser att det är mycket viktigt att det finns tillräckliga resurser och kompetens på den kommunala nivån och att åtgärder tas fram för att kommuner med begränsade resurser och stor klimatpåverkan får tillräckligt stöd för att kunna axla det ansvar som förväntas när det gäller omställningsarbetet.

Förslag 3. Klimatomställningsfunktion på strategisk nivå hos kommuner

Den kritiska frågan i anslutning till förslaget om ett flerårigt stöd för att möjliggöra etablering av klimatomställningsfunktioner i samtliga kommuner, är hur det säkerställs att de kommuner som har det största behovet söker dessa medel. Det finns en risk att det blir de kommuner som redan är aktiva och arbetar i en tydlig riktning som söker medlen.

Förslag 6. Regional upphandlingsamordning (s89)

Om en ny samordningsfunktion på regional nivå träder i kraft i syfte att samordna upphandlingskrav, är det viktigt att det inte bidrar till dubbelarbete mellan regionernas nationella kansli för hållbar upphandling och upphandlingsmyndigheten

Förslag 7. Regional mobilitets- och tillgänglighetssamordningsfunktion (s95)

Region Uppsala ställer sig bakom förslaget och ser att den regionala mobilitets- och tillgänglighetssamordningsfunktionen med statlig finansiering i syfte att arbeta för fossilfri mobilitet och tillgänglighet samt ökad transporteffektivitet för både person- och godstransporter även skulle kunna inkludera ansvar för strategier – insatser avseende beteendeförändringar.

Förslag 8. Ökade klimatkrav i offentlig upphandling (s101)

Region Uppsala ser att när det gäller livscykelkostnadsberäkningar så är det svårt att få till dessa med god kvalitet. För att beräkningarna ska leda till verklig effekt räcker det inte med att peka på *när* det ska tas fram, det måste också finnas stöd och utbildning.

Region Uppsala ser positivt på att plastanvändningen inom sjukvården lyfts fram. Svårigheterna med omställning till ett mindre klimatpåverkande arbete beror dock inte bara på vad man upphandlar, utan även arbetssätt som möjliggör minskade utsläpp. Som t.ex. sterilisering, flergångstextilier som tvättas etc. Det saknas nationella riktlinjer och stöd kring det, som tar hänsyn till både miljö och patientsäkerhet. Konsekvensen av detta blir att det är upp till varje organisation att själva prioritera.

Vi stödjer skrivningarna avseende förtydligande av lagkrav och vägledning och dess bidrag till att leverantörer med minst klimatpåverkan vinner anbudsprocesser. Med detta sagt vill vi understryka vikten av en väl fungerande uppföljning för att säkerställa den avtalade klimatpåverkan över tid.

För Region Uppsala

Emilie Orring

Regionstyrelsens ordförande

Johan von Knorring

Regiondirektör